

Gyermekvédelmi munka 9-12 éves fiúkkal Ausztráliában¹

Az Anglicare Victoria a Melbourne-i Egyetem Szociális munkás tanszékével közösen működteti programját 9-12 év közötti gyermekek és családjaik számára. Elsődlegesen családtámogatási programokat támogatnak (konzultációkat, csoportfoglalkozásokat), de nevelőszülői ellátásuk is van. Victoriában ezt gyakran "otthoni gondozásnak" [home-based care] hívják, és korlátozott számban, bentlakásos intézeti helyeikre is kerülnek gyerekek. Az Anglicare Victoria program azért erre a korosztályra koncentrált, mert a négy év alatt alapvető változások következnek be a gyerekek személyiségében, valamint alapvető ismereteket sajátítanak el, amelyek egész életükre kihatnak: olvasás, számolás, kapcsolatteremtés, önkép, a saját élet irányítása terén.

9-10 éves korukban a gyerekek fejlődése inkább emocionális, és sokban függ a szülőktől. A 11-12 éveseknél a test, a kognitív és emocionális jellemzők tekintetében alapvető változást hoz az iskolai közösség változása (a hat osztályos rendszerben a felsőbb osztályba, vagy más iskolába lépés), ami növelheti az addigi kockázati faktorokat. Mindezek miatt különös figyelmet fordítanak a kiemelt kockázatú fiatalokúakra és gyermekekre. A kiemelt kockázatok között a korai anyai stresszt, az elszorított erőszakot és a rossz nevelést elemezték.

A program azért a fiúkra koncentrált, mert sok anya azzal a panasszal fordult hozzájuk, hogy fiúgyermekük súlyos viselkedési problémákkal küzd otthon és az iskolában. Néhányan korai droghasználatról is beszámoltak. Az elmúlt évtizedben publikált tanulmányok és kutatások is azt támasztják alá, hogy a férfi / fiú erőszak fejlődési sajátosságokkal is magyarázható, továbbá a családon belüli (inter-generációs) erőszak ismétlődésének prevenciója szempontjából a fiúknak kiemelt figyelmet kell kapniuk. Ehhez járul a népszerű nevelési kézikönyvek alaptétele is, miszerint a fiúk felnevelése különösen fontos, a figyelem középpontjában áll. Tény, hogy az iskolai környezet relatíve elnőiesedett, a súlyos bűncselekményeket elkövető fiatalok (például az iskolai lövöldözéseket elkövetők) szankcionálásának kérdése is sajnos egyre gyakrabban kerül előtérbe.

A tanulmányok többsége szerint a probléma hátterében az elnyomó, elfojtó férfiszocializáció, az apa vagy más férfi minta / modell hiánya, valamint az anyák azon nevelési problémája áll, miszerint a fiúk „fiús magatartása” és agresszivitása között különbséget tegyen.

KOCKÁZATI FAKTOROK FIÚKNÁL	POZITÍV FAKTOROK FIÚKNÁL
társas kapcsolatok hiánya; a személye elleni erőszak tapasztalata; problémás személyiség	szeret tanulni, és részt vesz új programokban
időnként elveszíti a kontrollt maga felett, és dühbe gurul, ha azt mondják neki, hogy „nem”	képes gondolkodni és vitatkozni a dolgokon, amikor lenyugodott; szeret olvasni és meg akar tanulni új stratégiákat
nem érdekli az iskola; erőszakosan viselkedik; nincsenek barátai, ismerősei; a családja elszigetelten él, kevés barátjuk van; súlyos fizikai, lelki és szexuális bántalmazásnak van kitéve	humorérzék; jól ki tudja fejezni a szükségleteit és az érzelmeit; könnyen csatlakozik mások elfoglaltságaihoz
zavarba jön és dadogni kezd, ha dühbe gurul; a fejlődésben lemarad kortársaitól; mindenkitől elszigetelődik, az anyját kivéve	szereti, ha jónak tartják és szeretik; képes beszélni az érzéseiről, barátságos, segítőkész
alkohol, marihuána fogyasztás; alsó tagozatban megbukik valamilyen tantárgyból	szeret valamilyen hangszeren játszani (gitár stb.); intellektuálisan fejlett, bár alulmotivált az iskolában
öngyilkossági fantáziái vannak, depressziós, öngyilkos és másoknak is sérülést okozhat	igazi társas lény, élvezzi az iskolát, jó kognitív képességei vannak, rendszeresen pozitív kapcsolatban áll a családjával, bizalmi kapcsolatot épít ki más felnőttekkel és az ismerősei barátaival
agresszió, sérelem okozása önmagának, iskolai problémák, depresszió	szeretnivaló, segítőkész, kooperatív, jó humorérzéke van
instabil környezet, szellemi visszamaradottság / enyhe fogyatékoság, magatartási zavarok	szeret segíteni másoknak, szereti a zenét, a sportokat és a lovakat
fizikai bántalmazás, családi támogatás hiánya, társas izoláció, ösztönző családi környezet hiánya	rendszeres aktivitás és szabadidős programok, energikusság, felelősség másokért
kábítószerfogyasztás, gyenge iskolai eredmények	barátságos, érett, boldog, vicces, nagyon odafigyel másokra
szexualizált és agresszív viselkedés, szellemi elmaradottság	szereti a kihívásokat, művészlélek, kreatív, szoros kapcsolatban áll az anyjával, segítőkész
alacsony önbecsülés, szegényes társas kapcsolatok, identitás problémák, düh, impulzivitás	kreativitás, kedvesség, humorérzék, jó beszédesség, jó iskolai magatartás, ki tudja fejezni a szükségleteit

A szolgálatok válaszai a fenti problémákra egyrészt a gyermekre, másrészt a családra vagy egy szélesebb társadalmi környezetre fókuszálnak. A rövid távú segítségnyújtás azon családok számára elérhető, akik általában probléma nélkül élnek, és csak időlegesen kerültek krízisbe, míg azok a családok, akik számos problémával küzdenek, hosszú távú segítséget vehetnek igénybe. A holisztikus szemléletnek megfelelően a támogató segítségnyújtás és az intervenció egyaránt fontos, mind a gyermek szükséglete, mind az életkörülményeik figyelmet érdemelnek. A szolgálatok segítségnyújtása hatékonyabb, ha a gyermekre és szüleinek egyaránt odafigyel, mint ha külön-külön foglalkozna velük. A strukturális képességfejlesztő csoporttréningek az interakciók különböző módjait modellezik, s így hatékonyabban csökkentik a magatartási / viselkedési problémák, és az iskolai teljesítmény problémák kockázatait. A holisztikus szemléletnek a kortárs csoport támogatása is integrált része.

Az anyák számára szerveztek olyan csoportokat is, amelyek a nemi szerepek közötti különbségekre koncentráltak. Külön csoportba járhattak azok az anyák, akiknek 12 éves gyerekük volt, és azok, akiknek fia különösen erőszakos. Ezekben a csoportokban a résztvevők a jó megoldásokra koncentrálnak, a masculin és feminin szerepek közötti eligazodást segítik – a nevelésben is. Ez a program azért is egyedülálló, mert eddig ugyan kiemelt figyelmet fordítottak a fiúk szükségleteire, a beavatkozás fő iránya azonban a korai (a mind korábbi) gyermekkor volt, nem pedig a korai serdülőkor (9-12 év).

A SEGÍTŐ SZOLGÁLATOK GYENGESÉGEI ÉS LEHETŐSÉGEI:

- Gyengeségek** (noha a statisztikák szerint a szolgálatok munkatársai elégedettek vagy nagyon elégedettek a nyújtott segítséggel):
- a munkavállalók képzése elégtelen, és ezért a beavatkozási gyakorlatuk gyakran hibás
 - a gyermekvédelmi szolgálatok frusztrációja a gyakori késedelmes beavatkozás miatt
 - az elérhető segítségek és szolgál-

- latok lehetőségének és igénybevételenek rendje szigorú, nem flexibilis*
- *elégtelen az iskolai támogatások és beavatkozások lehetősége*
 - *az erőszak korai megelőzésére alkalmazott beavatkozási és elterelési módszerek sikertelensége*

A szolgáltatások címzettjei és a munkatársak is nagyobb meglepéssel nyilatkoztak az ún. otthoni gondoskodásról / beavatkozásokról, mivel ezeknél jobban "személyre szabott" a választott segítségnyújtás, a címzettek könnyebben hozzájutnak, a család szükségleteire rövidebb idő alatt tudnak reagálni, és egy jó szervezeten belüli és szervezetek közötti együttműködés a beavatkozás minőségét is jelentősen megnöveli.

Az otthoni gondoskodás kifejezést azon gyermekotthoni gondoskodás helyett is használják, amikor a gyer-

meket rendszeresen (általában havonta) egy hétvégét a szülőktől távol töltenek, és természetesen azokban az esetekben is, amikor tartósan kiemelik a családjukból a gyermekeket.

Mind ezek alapján az alábbi ajánlások tehetőek a vizsgált (9-12 év közötti) fiúk problémáinak megoldása érdekében:

- 1. A gyakorlat tekintetében**
- az iskolai kapcsolatokon, kortárs csoporton és esetleges mentorokon keresztül az egyéni és szociális fejlődés megerősítése;
 - az önbecsülés és önértékelés fejlesztése az érdeklődési kör, tehetség feltárásával és kielégítésével;
 - a fiúk, szülei és gondozók számára egyértelmű és hatékony érzelmenevezései és kontroll stratégiák kidolgozása;

a fiúk fejlődési szükségletei	kognitív	erkölcsi	emocionális	viselkedési	társas
általános megnyilvánulási, viselkedési nehézségek	FEJLŐDÉSI ZAVAR				
általános reagálás	abúzus / elhanyagolás / családi krízis / fiúk viselkedése / a fiúk vagy szülei alkalmatlansága / szülők izolációja				
a segítségnyújtás résztvevői	gyermekvédelem / fogyatékosági szolgálatok / szülők / iskolák				
segítség	fiúk / szülők – családok / gondozók				
főbb segítség típusok	csoportmunka	családi esetfeldolgozások tanácsadás	gondozás		
gyakorlati segítségnyújtás	baráti támogatás és anyagi segítségnyújtás	oktatás és képességfejlesztés, gyakorlati és elméleti tanácsadás	azonnali és hosszú távú		
fejlődési célok (fiúknak)	megerősítés – informálás – kapcsolatteremtés – támogatás – gondoskodás – pótlólagos erőforrás teremtés				
	jobb részvétel az oktatásban				
	kompetencia gyakorlatok				
	rekreáció / érdek kifejezés				
	pozitív baráti kapcsolatok				
	idősebb férfi szerepmódel meghatározása				
	biztonságos identitás és jövő kialakítása				

- a gyermek fejlődéstörténetének rögzítése és hozzáférhetővé tétele a gondviselők számára;

- a szolgálatok munkatársainak fejlődése, érzékenyebbé válása a gyermek interjúkészítés, tanácsadás, nemi szerepekre érzékeny megközelítések elsajátítása területén.

2. A programok tekintetében

- a családi tanácsadás frontvonalá "ki-

kerül a nyilvánosság elé", a nevelési tanácsadás csoportmunka keretében zajlik, iskolai jelenlét (csoportmunkák a viselkedési és érzelmi zavarok kezelésére);

- a hosszú távú segítő munka kombinálása rövid távú beavatkozásokkal és programokkal;

- a gyerekek és szüleik együttes kezelése - a programok holisztikus szemléletűek

- a segítő "programcsomagok" rugalmas összetételűek, egyaránt alkalmasak a

fokozott kockázatú vagy komplex szükségletű gyermekek és szüleik igényeinek kielégítésére;

- kapcsolat erősítése az oktatási intézményekkel, valamint a mentori programok fejlesztése.

■ 1. Lynda Campbell – Margaret Kertesz: *Boys aged 9-12 years using the services of Anglicare Victoria In: Children Australia Vol.28, Number 3, 2003* cikke alapján Gyurkó Szilvia ismertetése.

Kisebbségi jogok – emberi jogok?

A jogállamból kihullott ember.

■ A CIGÁNYSÁG TÁRSADALMI ELESETTSÉGÉNEK ÉS MEGALÁZOTTSÁGÁNAK ÁBRÁZOLÁSA ADY ENDRE RÉPAKAPÁLÁS CÍMŰ NOVELLÁJÁBAN

„Az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakarattal gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak.”

(István király Intelmei)

„Az ötezer holdas Batáry-tanyán dolgoztak napi harminc krajcárért a leányok. Répát kapáltak, s daloltak, mert május volt, mikor is bizseregni szokott a fiatal vér. ... A leányok előtt Jusztina szorgoskodott. Ugyanő kezdte az új nótát, ha a régit már befejezték egy-két sóhajjal a leányok. ... Leghátul pedig a két cigányleány kapált: Petyka és Juliska. Ők nem daloltak. Velük nem álltak szóba a többi leányok. Holott ők is harminc krajcárt kaptak a kapálásért.... Déiben két deressel megérkezett az öreg Batáry. ... Elballagott az ebédlő leányokhoz. ...

- Hát mi újság van, Jusztina?

- A két cigánylánnyal van sok bajunk, méltóságos úr.

A méltóságos úr újra kiáltott:

- Hé, cigányleányok! Hogyishívják. Igen. Petyka, Juliska!

Jön a két cigányleány lomhán az öreg Batáry elé. Láthatóan el voltak csigázva. Nekik illet és kellett legszaporábban dolgozniok. ...

- Hát mi a panasz ezek ellen?

Jusztina méltatlankodva, latoló fontossággal válaszolta:

- Ezek a cigányok a mi korsónkból akarnak inni.

Batáry Tamás a két cigánylánnyra nézett, s álméltkodott:

- Ah, ah. Igaz ez, Petyka?

Petyka volt az idősebb és bátrabb, s mivel őhöz szólt a méltóságos úr, hát ő válaszolt:

- Igaz. Mi mind leányok vagyunk. Mind harminc krajcárt

kapunk naponként. A mi szánk is van olyan tiszta, mint az övék. És nekünk falu csúfjára külön korsót hoznak. Azért sem kell. Mi az ő korsójukból akarunk inni.

Batáry Tamás vakarta a fejét. Magához intette az ispánkát.

- Ispán úr, hozzanak ide minden reggel négy-öt korsó vizet. Hadd válogassanak a leányok.

Petyka szemtelen hirtelenséggel vágott közbe:

- Az nem ér semmit, méltóságos úr. Mi abból a korsóból akarunk inni, amiből a többiek isznak.

Jusztina gúnyosan hahotázott, s a méltóságos úr gondolkozott. Ilyen két szép leány. Ezeknek ő mindent parancsolhatna. És ezek mindig eljönnek napszámba harminc krajcárért. De a többiek többen vannak. Azokra még nagyobb szükség van. Itt nem lesz jó ítélkezni."

Többség, kisebbség? Melyik primátusa érvényesüljön? Itt nem egyszerűen a kisebbségi jogokról van szó, hanem a rasszizmus kérdése is előtérbe kerül.